

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО НИКОЛАЙ КОСТАДИНОВ срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 21743/15)

РЕШЕНИЕ

Чл. 1 П1 • Мирно ползване на собствеността • Позитивни задължения •
Неизпълнение на задължението за защита на акционера от измамно
придобиване на неговото дружество, неговите акции и активи от частно
лице • Липса на адекватни вътрешни правни процедури • Неизпълнение
на задължението за разследване на сериозни подозрения, че
престъпните деяния са извършени от престъпна група, и по този начин
на установяване на техните обстоятелства

СТРАСБУРГ

8 ноември 2022 г.

*Това решение е окончателно съгласно чл. 44 § 2 от Конвенцията. В текста
му могат да бъдат нанесени редакционни корекции.*

По делото Николай Костадинов срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение)
заседаващ като комитет, състоящ се от:

Габриеле Куцко-Стадлмайер (Gabriele Kucsko-Stadlmayer),
председател,

Фарис Вехабович (Faris Vehabović),

Юлия Антоанела Моток (Iulia Antoanella Motoc),

Йонко Грозев (Yonko Grozev),

Пере Пастор Виланова (Pere Pastor Vilanova),

Жолиен Шукинг (Jolien Schukking),

Ана Мария Гуера Мартинс (Ana Maria Guerra Martins), *съдии,*
и Илзе Фрайвирт (Ilse Freiwirth), *заместник-секретар на отделението,*

Като взе предвид:

жалбата (№ 21743/15) срещу Република България, подадена до Съда
на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и
основните свободи („Конвенцията“) от българския гражданин г-н
Николай Костадинов Костадинов („жалбоподателят“) на 30 април 2015
г;

решението да се комуникира жалбата на българското правителство
(„Правителството“);

становищата на страните;

След обсъждане в закрито заседание на 4 октомври 2022 г,

Постанови следното решение, прието на същата дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Случаят се отнася до адекватността на действията на националните
власти относно престъпно посегателство върху „имуществото“ на
жалбоподателя, а именно трето лице, което с измама поема контрола
върху дружеството на жалбоподателя и активите на това дружество, и
повдига въпроси, свързани с позитивните задължения на държавата
съгласно чл. 1 от Протокол № 1.

ФАКТИТЕ

2. Жалбоподателят е роден през 1971 г. и живее в гр. Версай,
Франция. Той е представляван пред Съда от г-н М. Екимджиев, г-жа К.
Бончева и г-жа Т. Екимджиева, адвокати, практикуващи в гр. Пловдив.

3. Правителството се представлява от правителствения агент, г-жа Р.
Николова от Министерството на правосъдието.

4. Фактите по делото могат да бъдат обобщени по следния начин.

I. УЧРЕДЯВАНЕ НА ДРУЖЕСТВОТО НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ

5. През 2004 г. жалбоподателят и сестра му учредяват дружество с ограничена отговорност – „Вандом“ ООД (наричано по-нататък „Вандом“) – със седалище в гр. София. Двамата съучредители притежават по 50 % от дяловете на дружеството.

6. На 14 декември 2004 г. Вандом купува парцел с площ 5000 кв. м (наричан по-нататък „парцелът“), разположен в индустриална зона в близост до гр. Варна, с цел икономическо развитие.

II. ДЕЙСТВИЯТА НА Д.А. И ПЪРВОНАЧАЛНИТЕ СЪБИТИЯ, СВЪРЗАНИ С ТЯХ

7. На 27 декември 2007 г. Вандом подписва договор с банка за ипотека на парцела, предназначена да осигури банков заем за дружеството. Съответните документи са представени на служител от имотния регистър на 28 декември 2007 г. Въпреки това, когато дружеството се опитва действително да получи заема, жалбоподателят и неговата сестра са информирани за друга сделка, свързана с парцела.

8. По този начин те установяват, че на 28 декември 2007 г. Д.А., непознато за тях лице, действащо като представител на Вандом, е продал на себе си парцела. За целите на продажбата той представил формуляр за упълномощаване и други документи, за които впоследствие е установено, че са подправени, привидно подписани от сестрата на жалбоподателя, която по това време била управител на дружеството. Тази сделка също била представена на длъжностно лице от имотния регистър на 28 декември 2007 г., т.е. по-късно от сделката, описана в предходния параграф, но била вписана в регистъра първа.

9. На 18 януари 2008 г., чрез агенция за недвижими имоти, на която обяснил, че бърза да извърши препродажба, Д.А. препродава парцела на трето лице - Х.Х. Обявената цена е 16 250 български лева (BGN), което се равнява на 8 312 евро (EUR). През 2010 г. имотът отново е препродаден на дружество на име В.

10. През м. февруари 2008 г. сестрата на жалбоподателя, от името на Вандом, завежда дело за ревандикация срещу Х.Х. През м. април 2009 г. обаче искът е отхвърлен като недопустим, след като И.Д. – лице, посочено в Търговския регистър като управител на дружеството – прекратява производството.

11. По този начин жалбоподателят и сестра му разбират, че вече не са считани за акционери във Вандом. В действителност на 27 декември 2007 г. същият Д.А. е внесъл в Софийския градски съд искане за вписване на нови обстоятелства относно Вандом в търговския регистър. По-конкретно, той е представил следните документи, за които впоследствие е установено, че са подправени: протокол от събрание на

акционерите на Вандом (жалбоподателя и сестра му) от 12 август 2007 г., съдържащ решение от тяхна страна за прехвърляне на акциите им на трето лице, и формуляр за упълномощаване от 10 декември 2007 г., с който жалбоподателят и сестра му привидно упълномощават Д.А. да продаде акциите им.

12. Въз основа на тези и други документи с решение от 23 януари 2008 г. Софийският градски съд вписва в търговския регистър прехвърлянето на всички дялове на Д.А., вписва Д.А. като едноличен собственик и управител на дружеството и вписва ново седалище на дружеството в гр. Габрово.

13. През м. септември 2008 г. Д.А. е прехвърлил всички акции на Вандом на друго лице, което на свой ред ги е препродало през м. декември 2008 г. Седалището на дружеството отново е било преместено, този път в гр. Благоевград. Всички горепосочени промени са вписани в Търговския регистър.

14. Жалбоподателят и сестра му, които още през м. януари 2008 г. подават жалба до прокуратурата за противозаконните действия на Д.А. по отношение на парцела, подават жалба и за противозаконно присвояване на тяхното дружество. Те считат, че и двете действия биха могли да бъдат дело на организирана група, и по-специално предполагат, че Х.Х. и И.Д. (вж. параграфи 9-10 по-горе) биха могли да бъдат замесени.

15. Прокуратурата образува наказателно производство само срещу Д.А. и го привлича в качеството му на обвиняем.

16. В рамките на едно от наказателните производства Д.А. се съгласява на споразумение за признаване на вина, което е одобрено на 1 октомври 2012 г. от Софийския районен съд. Д.А. признава, че съзнателно е представил подправени документи, а именно тези, описани в параграф 11 по-горе, на държавен служител. В споразумението, подписано от страните, е отбелязано, че той не носи отговорност за създаването на тези документи. Д.А. е осъден условно на една година лишаване от свобода. Съгласно Наказателния кодекс наказанието за това престъпление е до две години лишаване от свобода.

17. В рамките на друго производство, на 22 ноември 2011 г. Варненският районен съд осъжда Д.А. за извърпване квалифициран състав на измама, тъй като чрез въвеждане в заблуждение е продал парцел на себе си, причинявайки вреда на Вандом, оценена на 785 000 лева, което се равнява на 401 000 евро; последното обстоятелство прави случая „особено тежък“. Д.А. е осъден допълнително за това, че съзнателно е употребил подправени документи, а именно тези, посочени в параграф 8 по-горе, но не може да се докаже, че именно той е създал документите. В хода на производството Д.А. обяснил, че по това време е работил като шофьор и работодателят му го помолил да придобие парцела за негова сметка.

18. Наказанието, предвидено в Наказателния кодекс за квалифициран съсатв на измама, е между три и десет години лишаване от свобода. Макар че националният съд счита, че в случая е налице превес отегчаващите вината обстоятелства, той се позовава и на факта, че наказателното производство е било водено по реда съкратеното съдебно следствие, в който случай му е позволено да намали евентуално наложеното наказание лишаване от свобода с една трета. Без допълнителни обяснения той осъжда Д.А. на единадесет месеца лишаване от свобода, като отлага изпълнението на наказанието за срок от три години.

19. Горното решение е потвърдено от Варненския окръжен съд и влиза в сила на 19 януари 2012 г.

III. ДЕЙСТВИЯ, ПРЕДПРИЕТИ ОТ ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ И НЕГОВАТА СЕСТРА В ЗАЩИТА НА ТЯХНОТО АКЦИОНЕРНО УЧАСТИЕ

20. През 2011 г. жалбоподателят и неговата сестра завеждат дело срещу Вандом на основание чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс (вж. параграфи 41-42 по-долу), като искат заличаване от търговския регистър на вписванията, описани в параграфи 12-13 по-горе.

21. В началото на производството ищците подават молба за постановяване на обезпечителни мерки, с която искат по-специално запор на всички акции на Вандом, забрана на управителите на дружеството (вписани в регистъра) да вземат каквито и да било управленски решения и спиране на всички бъдещи вписвания в регистъра относно дружеството. На 3 октомври 2011 г. обаче, въпреки че установява, че предявеният от тях иск е допустим и вероятно основателен, Окръжен съд – Благоевград отказва да постанови исканите мерки, като ги счита за неподходящи. Освен това той счита тези мерки за прекомерни, тъй като те „биха затруднили дейността на дружеството“. С окончателно решение от 9 януари 2012 г. Апелативен съд – София потвърждава това решение.

22. С решение от 8 юни 2012 г. Окръжен съд – Благоевград отхвърля иска, предявен от жалбоподателя и неговата сестра. След обжалване Апелативен съд – София отменя това решение и на 24 март 2013 г. уважава исквете. Въз основа на експертно заключение Апелативен съд – София установява, че документите, послужили за прехвърлянето на дружествените дялове на Д.А., не са подписани от ищците; следователно ищците никога не са упълномощавали и не са се съгласявали с прехвърлянето на своите дялове. Съдът приема, че съответните вписвания в Търговския регистър относно придобиването на Вандом от Д.А. през 2008 г. са нищожни, както и последващите

прехвърляния на акции на други лица и съответните вписвания в регистъра.

23. Гореспоменатото решение влиза в сила на 13 май 2014 г., когато Върховният касационен съд отказва да приеме делото за касационно разглеждане. Решението е публикувано в търговския регистър на 15 септември 2014 г.

24. Междувременно, докато производството, описано по-горе, е висящо, в регистъра на дружествата са направени нови вписвания по отношение на Вандом. Те се отнасят до: прехвърляне на дялове във Вандом и назначаване на нов управител, вписани в регистъра на 19 ноември 2012 г.; прехвърляне на дялове, назначаване на нов управител и уведомление за ново седалище, вписани на 27 март 2013 г.; забор на дяловете на един от акционерите, наложен от данъчните власти, вписан на 11 март 2014 г.; и увеличение на капитала на дружеството, вписано на 22 май 2014 г.

25. През м. септември 2014 г. жалбоподателят подава заявление до Агенцията по вписванията – органът, който от 2008 г. е отговорен за воденето на търговския регистър (вж. параграф 38 по-долу) - да извърши съответните промени в досието на Вандом, произтичащи от окончателното съдебно решение в негова полза, описано в параграфи 22-23 по-горе. Искането му обаче е отхвърлено с решение на служител на тази агенция от 17 септември 2014 г. Посочени са три причини: на първо място, вписванията в регистъра, отнасящи се до Вандом, направени между 2012 г. и 2014 г. (вж. параграф 24 по-горе) не са били обявени за нищожни; второ, заборът върху част от акциите не позволявал заличаването на този конкретен акционер от регистъра; трето, искането за заличаване на декларацията за увеличаване на капитала на дружеството било недопустимо, тъй като подобно действие би засегнало правата на трети лица, включително на данъчните органи.

26. След обжалване от страна на жалбоподателя горепосоченият отказ е потвърден на 13 октомври 2014 г. от Окръжен съд – Варна, а по-късно, на неуточнена дата през 2014 г., и от Апелативен съд – Варна.

27. Скоро след това жалбоподателят и неговата сестра предявяват нов иск, с правно основание чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс (вж. параграфи 41-42 по-долу), като искат заличаване на вписванията в регистъра относно Вандом, извършени между 2012 г. и 2014 г. (вж. параграф 24 по-горе).

28. В началото на производството ищците отново искат налагането на обезпечителни мерки за обезпечаване на иска си, а именно забор на всички акции на Вандом, забрана на управителите на дружеството (както са вписани в регистъра) да вземат каквито и да било управленски решения, и спиране на всички бъдещи вписвания в регистъра относно дружеството. С решение, постановено на неуточнена дата през м. декември 2014 г., Окръжен съд – Варна постановява някои от тези

мерки, но решението му е отменено на 18 февруари 2015 г. от Апелативен съд – Варна, който счита, че исканите мерки представляват „недопустима намеса в дейността на дружеството“. В хода на производството жалбоподателят и неговата сестра подават още една молба за налагане на обезпечителни мерки. На 1 април 2015 г. Окръжен съд – Варна постановява заповест за спиране на всички акции на Вандом, но на 30 юни 2015 г. Апелативен съд – Варна обявява мярката за нищожна, като я намира за прекомерна.

29. С решение по съществуващото на делото, постановено на неуточнена дата през 2015 г., Окръжен съд – Варна уважава иска на жалбоподателя и неговата сестра, като обявява съответните вписвания в търговския регистър за нищожни. След обжалването обаче Апелативен съд – Варна отменя това решение и отхвърля исквете. Като отбелязва, че предходното решение, с което се обявяват за нищожни предишните вписвания, е било публикувано в търговския регистър на 15 септември 2014 г. (вж. параграф 23 по-горе) и че решението има действие само *ex nunc*, съдът счита, че лицата, които са придобили акции във Вандом преди тази дата, са действали добросъвестно и валидно са взели различни управленски решения по отношение на дружеството. Следователно съответните вписвания в регистъра са законосъобразни и искът, предявен от жалбоподателя и неговата сестра, е неоснователен.

30. Гореспоменатото решение влиза в сила на 15 ноември 2016 г., когато Върховният касационен съд не допуска касационно разглеждане.

IV. ДРУГИ ПРОИЗВОДСТВА

31. През 2013 г. жалбоподателят и сестра му предявяват ревандиакционен иск, както от името на Вандом, така и от свое име, срещу В. - дружеството, което е придобило парцела през 2010 г. (вж. параграф 9 по-горе). Тяхната цел е била да предотвратят изтичането на срока на придобивната давност в полза на В. С решение от 20 декември 2019 г. Окръжен съд – Варна обявява исквете на жалбоподателя и неговата сестра за недопустими поради липса на правен интерес. Що се отнася до иска, предявен от името на Вандом, той е уважен само в частта, в която продажбата на парцела на Д. А. през м. декември 2007 г. е обявена за нищожна. Националният съд не постановява допълнително В. да предаде владението на парцела, тъй като представителите на Вандом са прекратили тази част от иска.

32. Отхвърлянето на исквете на жалбоподателя и неговата сестра влиза в сила на 5 октомври 2020 г., след като е потвърдено от Апелативен съд – Варна и Върховния касационен съд.

33. Междувременно през 2014 г. същото дружество В. започва производство по несъстоятелност срещу Вандом, като посочва, че последното му дължи големи парични суми. В действителност през м.

май 2013 г. двете дружества са подписали споразумение, с което Вандом е обещало да прекрати производството, описано в параграф 31 по-горе в кратък срок, или в противен случай да заплати на В. 500 000 лв като обезщетение. Тъй като производството не е било прекратено до уговорената дата, В. счита, че горепосочената сума му се дължи.

34. С решение от 19 март 2015 г. Окръжен съд – Варна намира, че от 2008 г. насам дружеството Вандом не е извършвало никаква икономическа дейност и е имало малки задължения към държавата. През м. май 2013 г. обаче то се е задължило да плати голяма сума пари на дружество В., но не е могло да го направи. Поради това националният съд обявява Вандом в неплатежоспособност и разпорежда откриването на производство по несъстоятелност.

35. Жалбоподателят и сестра му подават искане да възпят в производството по несъстоятелност в защита на Вандом, но това им е отказано. Освен това на 15 март 2016 г. Апелативен съд – Варна отказва да прекрати това производство по искане на жалбоподателя, като се позовава на паралелно производство относно вписванията в търговския регистър (вж. параграфи 27-30 по-горе).

36. През м. април 2021 г. дружеството Вандом е обявено в ликвидация и заличено.

ОТНОСИМА ПРАВНА РАМКА И ПРАКТИКА

37. Основните функции на търговския регистър са описани в делото *Шести Май Инженеринг ООД и други срещу България* (№ 17854/04, § 49, 20 септември 2011 г.). По време на събитията по това дело регистърът се е водил от териториално компетентните окръжни съдилища, които са вземали решенията за извършване на вписвания в него (пак там, § 50).

38. През 2008 г. отговорността за водене на регистъра на дружествата е на Агенцията по вписванията – държавен орган, контролиран от Министерството на правосъдието, създаден съгласно Закона за търговския регистър от 2006 г.

39. Законът за търговския регистър урежда различни аспекти на производството по регистрация. В него се посочва по-конкретно, че регистърът на дружествата е публичен и общодостъпен (чл. 11).

40. До края на 2011 г. чл. 19, ал. 2 предвижда компетентното длъжностно лице на Агенцията по вписванията да се произнесе по заявленията за вписване в регистъра най-късно в рамките на работния ден след получаване на заявлението за това. От 1 януари 2012 г., в съответствие с изменение на закона, такова решение може да бъде взето едва след изтичането на три дни от получаването на заявлението. Изменението е въведено с цел борба с „кражбите“ на дружества, тъй като тридневният срок има за цел да даде време на представителите на

съответното дружество да оспорят подправено искане. Ако бъде направено такова възражение, процедурата по регистрация трябва да бъде спряна до решаването на спора. Схемата се допълва от два допълнителни инструмента. На първо място, от декември 2012 г. Агенцията по вписванията може да изпраща SMS известие, когато е подадено заявление за вписване в регистъра относно конкретно дружество; съгласно правилата на агенцията, публикувани на нейния уебсайт, услугата е достъпна за „лицата, които управляват и представляват дружеството“. Второ, от началото на 2013 г., след регистрация в Агенцията по вписванията, лицето може да получи електронен достъп до партидата на конкретно дружество, включително до висящите заявления за вписване.

41. Чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър предвижда, че всяко трето лице, което има правен интерес, както и прокурорът, може да предяви иск за установяване на нищожност на вписването, както и за несъществуване на вписано обстоятелство. В съответствие със съдебната практика такъв иск се предявява срещу дружеството, по отношение на което е извършено въпросното вписване (*Решение от 27.05.2016 г. на ОС Монтана по гр. д. № 10/2016 г.*; *Решение № 8 от 28.02.2018 г. на ОС Пазарджик по т. д. № 42/2017 г.*; *Решение № 84 от 30.04.2018 г. на ОС Видин по т. д. № 127/2017 г.*). Съгласно чл. 30, ал. 1, след като действието по чл. 29, ал. 1 приключи успешно и по искане на заинтересованата страна, Агенцията по вписванията заличава въпросното вписване от регистъра.

42. Допълнителни съответни разпоредби се съдържат в Гражданския процесуален кодекс от 2007 г. По-специално, чл. 537, ал. 2 предвижда, че когато решение, постановено в несъдебно производство (като например производство по вписване съгласно Закона за търговския регистър), засяга правата на трети лица, всеки спор се решава по исков ред. Предявеният в тази връзка иск трябва да бъде насочен срещу лицата, които са се възползвали от оспорваното решение. Искът по чл. 537, ал. 2 трябва да бъде разгледан по общия исков ред, т.е. в рамките на триинстационно съдебно производство.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1

43. Жалбоподателят, позовавайки се на чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 6 § 1 и 13 от Конвенцията, се оплаква от загубата на дяловото си участие в дружеството Вандом. Според него трети лица са поели с измама контрола върху дружеството с единствената цел да присвоят закупения от него през 2004 г. парцел. Жалбоподателят твърди, че вътрешното

право, както е било приложено в неговия случай, не е предоставило адекватно средство за защита.

44. Съдът е призван да даде правна квалификация, на фактите по делото (вж. дело *Radomilja and Others v. Croatia* [GC], № 37685/10 и 22768/12, §§ 114 ad 126, 20 март 2018 г.), поради което жалбата подлежи на разглеждане само по чл. 1 от Протокол № 1 (вж. *mutatis mutandis* делото „Шести Май Инженеринг ООД“ и други, № 17854/04, § 64, 20 септември 2011 г.). Тази разпоредба гласи следното:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своята собственост. Никой не може да бъде лишен от своята собственост освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Преходните разпоредби не накърняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на собствеността в съответствие с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.“

А. Допустимост

45. Правителството посочва, че жалбоподателят не е изчерпил наличните вътрешноправни средства за защита, тъй като не е предявил иск за непозволено увреждане срещу Д.А., лицето, пряко отговорно за загубата на дяловото му участие и парцела. Според правителството такъв иск би имал „много вероятни изгледи за успех“, особено с оглед на осъдителните присъди на Д.А., постановени от наказателните съдилища (вж. параграфи 16-19 по-горе).

46. Жалбоподателят не се съгласява. Той посочва, че намесата в правата му не произтича единствено от противозаконните действия на Д.А., а и от последващите прехвърляния на акции на Вандом, от фалита на дружеството, който той също счита за противозаконен, и от липсата на адекватни механизми за защита на правата му. Освен това правителството не е представило никаква вътрешна съдебна практика, която да доказва ефективността на практика на предложеното от него средство за защита.

47. Общите принципи относно изчерпването на вътрешноправните средства за защита са обобщени в делото *Vučković and Others v. Serbia* (предварително възражение) [GC], № 17153/11 и 29 други, §§ 69-77, 25 март 2014 г.). Като разглежда обстоятелствата по настоящото дело, Съдът се съгласява, че загубата на дяловото участие на жалбоподателя във Вандом, с всички произтичащи от това последици, включително по отношение на парцела, не може да се сведе до действията на Д.А.. Случаят засяга и реакцията на националните органи, включително на твърденията на жалбоподателя, че измамата е дело на организирана група (вж. параграфи 57-58 по-долу), както и на неуспешните опити на жалбоподателя да си възвърне контрола върху дружеството. Като се има

предвид също така, че правителството, както е посочено от жалбоподателя, не е представило съответната вътрешна съдебна практика, Съдът не може да заключи, че той не е използвал средство за защита, което при конкретните обстоятелства по делото може да се счита за ефективно за целите на чл. 35 § 1 от Конвенцията.

48. В допълнение Съдът отбелязва, че жалбата не е нито явно необоснована, нито недопустима на някое от другите основания, изброени в чл. 35 от Конвенцията. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

В. Основателност

1. Становища на страните

(а) Жалбоподателят

49. Жалбоподателят твърди, че тъй като към процесния момент търговският регистър не е бил достъпен по електронен път, му е отнело време да установи какво се е случило с Вандом. През 2008 г. седалището на дружеството е преместено на два пъти, първо в Габрово, а след това в Благоевград (вж. параграфи 12-13 по-горе), което е довело до прехвърляне на преписката на съответния териториално компетентен съд. След като в крайна сметка жалбоподателят е разбрал, че за прехвърлянето на дружеството на Д.А. са използвани подправени документи, той е подал жалба до органите на прокуратурата (вж. параграф 14 по-горе). Според него едва след като Д.А. е бил признат за виновен в извършване на престъплението измама (в споразумение с прокуратурата, одобрено на 1 октомври 2012 г. от Софийския районен съд – вж. параграф 16 по-горе), е било възможно гражданските съдилища да се произнесат в негова полза в производството по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс.

50. Жалбоподателят твърди, че след като е установено, че дружеството му е било придобито чрез действия, представляващи престъпление, най-подходящата мярка за възстановяване е органите да разпоредят „автоматично заличаване“ на всички последващи вписвания в търговския регистър. Тази мярка е трябвало да се приложи бързо, за да се предотврати евентуалната загуба на стойността на дяловото му участие. Към онзи момент националната правна система не му е предоставяла подходяща защита. В това отношение жалбоподателят се позовава на заключенията на Съда по дело *„Шести Май Инженеринг ООД“ и други* (цитирано по-горе).

(б) Правителството

51. Правителството счита, че националните власти са реагирали адекватно на посегателството върху правата на жалбоподателя, като отбелязва по-конкретно, че действията на Д.А. са били разследвани и той е бил осъден (вж. параграфи 16-19), както и че съдилищата са уважили първия иск на жалбоподателя по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс (вж. параграфи 22-23 по-горе).

52. Правителството посочва още, че вътрешното право е предоставило необходимите гаранции за защита на правата на жалбоподателя. Според правителството жалбоподателят е този, който не е използвал правилно различните налични инструменти. Това е така по три причини. На първо място, той е останал „напълно пасивен“ за период от три години, а именно от 2008 г., когато Д.А. с измама е поел контрола над дружеството му (вж. параграф 12 по-горе), до 2011 г., когато жалбоподателят за първи път е предявил иск по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс (вж. параграф 20 по-горе). На второ място, при предявяването на този иск той не е насочил иска си срещу съдружниците на Вандом, както е посочено в търговския регистър, а само срещу самото дружество; ако е предявил иск, по който съдружниците да са ответници, запорът върху техните дялове би бил наложен като обезпечителна мярка, докато трае производството. На трето място, жалбоподателят не се е възползвал от допълнителните инструменти, въведени през 2012 г. и 2013 г., а именно от възможността да получава SMS известия за всички искания за вписване на Вандом и да подаде заявление за електронен достъп до партидата на дружеството в регистъра (вж. параграф 40 по-горе); според правителството тези два инструмента са могли да му позволят да реагира бързо на вписванията в регистъра, извършени през 2013 г. и 2014 г. (вж. параграф 24 по-горе).

2. Преценката на Съда

53. Страните не оспорват факта, че дяловото участие на жалбоподателя във Вандом, заедно с активите на дружеството през 2007 г., представлява „собственост“ по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1.

54. Намесата в неговата „собственост“ започва с противозаконните действия на частно лице. Случаят се отнася до отговора на националната правна система на тези действия, а оттам и до позитивните задължения на държавата ответник. Що се отнася до тези задължения по чл. 1 от Протокол № 1, Съдът е установил, че когато намесата в правото на мирно ползване на „притежанията“ е извършена от частно лице, за държавата възниква позитивно задължение да гарантира, че правата на собственост са достатъчно защитени от закона

и че са осигурени адекватни средства за защита, чрез които жертвата на намесата може да защити правата си (вж. наред с други органи *делото Blumberga v. Latvia*, № 70930/01, § 67, 14 октомври 2008 г., и *Papachela and AMAZON S.A. v. Greece*, № 12929/18, § 54, 3 декември 2020 г.). Освен това, дори ако разрешаването на проблеми, свързани с тълкуването на вътрешното законодателство, е предимно от компетенциите на националните органи, по-специално на съдилищата, Съдът трябва да провери дали решенията на националните съдилища са били съвместими с правото на жалбоподателя на мирно ползване на собствеността (виж *Sovtransavto Holding v. Ukraine*, № 48553/99, § 95, ЕСПЧ 2002-VII).

55. Съдът е приел, че когато намесата в правата по чл. 1 от Протокол № 1 е била от наказателно естество, позитивното задължение на държавата може допълнително да изисква от властите да проведат ефективно наказателно разследване. В това отношение е ясно, че такова задължение, подобно на съответното процесуално задължение по чл. 2 и 3 от Конвенцията, е задължение за средства, а не за резултат; с други думи, задължението на властите да разследват и преследват не може да бъде абсолютно, тъй като е очевидно, че много престъпления остават неразкрити или ненаказани въпреки разумните усилия на държавните органи. Задължението за разследване има по-малък обхват по отношение на по-леките престъпления, като например такива, свързани със собственост, отколкото по отношение на по-тежки, като например престъпления, свързани с насилие, и по-специално такива, които биха попаднали в обхвата на чл. 2 и 3 от Конвенцията (вж. цитираното по-горе дело *Blumberga*, § 67, което се отнася конкретно до престъпление срещу правото на собственост на жалбоподателя).

56. В настоящия случай, след като научават за противозаконните действия на Д.А. по отношение на тяхното дружество и парцела, жалбоподателят и сестра му сезират органите на прокуратурата (вж. параграф 14 по-горе). Това е напълно разумна стъпка от тяхна страна, тъй като в крайна сметка е установено, че действията на Д.А. съставляват престъпление и той е осъден на два пъти (вж. параграфи 16-19 по-горе).

57. Въпреки това не е доказано, че органите на прокуратурата някога са разследвали подозренията на жалбоподателя, че Д.А. не е действал сам, а е бил част от престъпна група (вж. параграф 14 по-горе). Тези подозрения изглеждат достатъчно сериозни, за да заслужават проверка, тъй като е имало данни за сложно координирано посегателство върху имуществото на жалбоподателя. По-конкретно, измамите с неговия дял и с парцела са извършени в рамките на един ден, на 27 и 28 декември 2007 г., и това съвпада по време с опита на Вандом да ипотекира парцела (вж. параграфи 7-8 и 11 по-горе); противозаконната продажба на парцела от Д.А. на самия него, въпреки че е извършена един ден по-

късно, по необясним начин е вписана в имотния регистър преди ипотеката (вж. параграф 9 по-горе); Д.А. е използвал множество подправени документи, за които е заявил, че не е съставил сам, и което са били приети от националните съдилища (вж. параграфи 16-17 по-горе); Д.А. сам заявява, че е участвало поне още едно лице (вж. параграф 17 по-горе); лицата, които са поели дружеството, са блокирали всички опити на жалбоподателя и неговата сестра да защитят правата си (по-специално в делото за ревандикация – вж. параграфи 10 и 31 по-горе) и в крайна сметка са го довели до несъстоятелност (вж. параграфи 33-34 по-горе).

58. Въпреки че именно в рамките на наказателното производство би могло да се разкрие предполагаемото съществуване на престъпна група, не е доказано, както беше посочено, че такава възможност някога е била разследвана от органите на прокуратурата. Следователно би могло да има съмнения дали тези органи са положили разумни усилия, за да разкрият обхвата на престъпните деяния срещу жалбоподателя и действително участващите в тях лица и евентуално същите да бъдат предмет на наказателно преследване. И все пак това би могло да бъде от решаващо значение за защитата на правата на жалбоподателя, като се има предвид по-специално, че предполагаемата добросъвестност на лицата, придобили Вандом през 2012-2014 г., е била основната причина за отхвърлянето на втория му иск по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс (вж. параграф 29 по-горе).

59. Накрая, Съдът взема предвид необяснимо ниската присъда, наложена на Д.А. за имотна измама, в светлината на съображенията, наложени от националния съд (вж. параграф 18 по-горе).

60. По тези причини съществуват сериозни съмнения дали разследването на органите е отговаряло на изискванията, посочени в параграф 55, дори като се вземе предвид, че задължението за разследване е с по-малък обхват, когато става въпрос за правото на собственост.

61. Жалбоподателят е предприел допълнителни стъпки, предвидени във вътрешното право, за да защити правата си. Най-вече той е използвал средствата за правна защита по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс (вж. параграфи 20 и 27 по-горе). Той завежда две производства, като и в двата всеки случай иска да бъдат наложени обезпечителни мерки, целящи да предотвратят по-нататъшни действия от страна на трети лица по отношение на Вандом, докато производството е висящо (вж. параграфи 21 и 28 по-горе).

62. Жалбоподателят е спечелил първото производство, образувано през 2011 г. (вж. параграфи 20 и 22 по-горе). Той постига заличаване от търговския регистър на трите вписвания относно прехвърлянето на

акциите на Вандом през 2008 г. - първоначалното прехвърляне на Д.А. и последващите прехвърляния на други лица. Въпреки това, поради отказите на националните съдилища да наложат обезпечителни мерки и по този начин да попречат на лицата, които са упражнявали контрол върху Вандом, да извършат по-нататъшни прехвърляния на неговите дялове (вж. параграф 21 по-горе), такива прехвърляния действително са извършени между 2012 и 2014 г., докато производството, образувано от жалбоподателя, е било висящо (вж. параграф 24 по-горе). По този начин той, макар че е успял да спечели това производство, на практика не е постигнал почти нищо, тъй като е трябвало да образува ново производство съгласно чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс (вж. параграф 27 по-горе). Вторият път той не успява да го спечели, защото националните съдилища установяват, че лицата, които са поели Вандом, докато е било висящо първото производство, са действали добросъвестно, именно защото са придобили дяловете, докато е било висящо първото производство и преди постановяване на окончателното съдебно решение да бъде вписано в регистъра (вж. параграф 29 по-горе).

63. Не се твърди, че след отхвърлянето на исковете му във втората фаза на производството жалбоподателят е запазил каквато и да е възможност да възстанови дяловото си участие.

64. Следователно жалбоподателят не е могъл да върне дяловото си участие чрез средството за защита по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс, както е приложен в неговия случай. Въпросът, на който остава да се отговори, е дали, както оспорва правителството, това е било резултат от неизпълнението на задължението да предприеме подходящи действия.

65. Правителството посочва, че жалбоподателят е следвало своевременно да предяви иск по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс (вж. параграф 52 по-горе). В действителност първият му иск от този вид е бил предявен през 2011 г. (вж. параграф 20 по-горе), докато „кражбата“ на неговото дружество е извършена в началото на 2008 г. (вж. параграфи 11-12 по-горе) и жалбоподателят очевидно е узнал за нея през 2009 г. (вж. параграф 11 по-горе). Въпреки това Съдът взема под внимание обясненията на жалбоподателя относно първоначалните трудности, които е срещнал при установяването на хронологията на съответните събития, тъй като регистърът на дружествата не е бил достъпен по електронен път и седалището на дружеството е било премествано в различни градове (вж. параграфи 12-13 и 49 по-горе). Освен това, макар жалбоподателят да не е бил длъжен да изчака приключването на наказателното производство срещу Д.А. относно „кражбата“ на дружеството, няма съмнение, че констатациите, направени в него, биха

могли да облекчат тежестта на доказване за него в разглежданото производство; следователно не е било неоправдано от негова страна да изчака изхода му. Както беше разгледано по-горе (вж. параграфи 57-58 по-горе), той е можел също така основателно да очаква, поне в ранните етапи, че наказателното разследване относно действията на Д.А. ще хвърли повече светлина върху по-широка престъпна схема, засягаща, наред с другото, неговото дялово участие във Вандом.

66. Освен това Съдът не е убеден, че ако жалбоподателят е бил инициирал производството по-рано, резултатът от него е щял да бъде различен, по-конкретно, че той е щял да може ефективно да се противопостави на по-нататъшното прехвърляне на дружествените дялове, докато производството е било висящо – прехвърляния, които биха могли да обезсмислят всеки положителен резултат от това производство. Липсата на правна възможност да се предотврати каквото и да е прехвърляне на дялове, докато производството по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс е било висящо, е в основата на разглежданото оплакване и е предмет на критичен анализ и в „Шести Май Инженеринг ООД“ и други (цитирано по-горе, § 85).

67. Що се отнася до другия аргумент на правителството, че жалбоподателят е трябвало да предяви иска си срещу акционерите във Вандом, които са били вписани в регистъра към съответния момент (вж. параграф 52 по-горе), същият не изглежда да се подкрепя от вътрешното право и съдебната практика, според които иск от вида на предявения от жалбоподателя трябва да бъде насочен срещу лицето, което се е възползвало от оспорваното вписване в търговския регистър, по-специално срещу дружеството, засегнато от това вписване (вж. параграфи 41-42 по-горе).

68. Накрая, правителството повдига възражение, че жалбоподателят е трябвало да използва инструментите, въведени от Агенцията по вписванията в края на 2012 г. и през 2013 г. (вж. параграф 52 по-горе), но не е доказало, че те са били на практика достъпни за него, тъй като според търговския регистър той не е имал право да представлява или да действа в интерес на Вандом. Това, изглежда, е било пречка поне по отношение на възможността му да се абонира за услугата за SMS известяване на Агенцията по вписванията (вж. параграф 40 по-горе). Освен това, дори ако жалбоподателят е имал възможност да се абонира и да е получава дължимите уведомления, не е сигурно, че той е щял да може да предприеме валидни правни действия за оспорване на вписванията в регистъра, извършени през 2012 г., 2013 г. и 2014 г. (вж. параграф 24 по-горе), тъй като не е бил считан за законен представител на Вандом.

69. С оглед на гореизложеното Съдът не вижда причина да заключи, че жалбоподателят не е използвал надлежно вътрешноправните

средства за защита на правата си като съдружник във Вандом, които са били на разположение към съответния момент.

70. Както и в сходното дело *Шести Май Инженеринг ООД и други* (цитирано по-горе, § 87), Съдът счита, че несигурността и явната незаконност на положението, породено от престъпните действия на Д.А. по отношение на дяловото участие на жалбоподателя във Вандом, изискват, на първо място, наличието на спешни мерки за предотвратяване на развитието му във вреда на жалбоподателя. Поисканите от жалбоподателя обезпечителни мерки по принцип биха могли да изпълнят това изискване, тъй като биха могли да запазят положението на дружеството; ако това се беше случило, положителният изход от първото производство, заведено от жалбоподателя по чл. 29, ал. 1 от Закона за търговския регистър и чл. 537, ал. 2 от Гражданския процесуален кодекс, би могъл да му позволи ефективно да възстанови дяловото си участие. Въпреки това националните съдилища отказват да разпоредят исканите мерки, като посочват общи мотиви, без да отчитат конкретните обстоятелства (вж. параграфи 21 и 28 по-горе). Както вече беше обсъдено, това е направило възможни по-нататъшни действия от страна на трети лица в ущърб на правата на жалбоподателя.

71. При липсата на обезпечителни мерки, в много сходната ситуация, която се е получила в делото *„Шести Май Инженеринг ООД“ и други* (цитирано по-горе, § 89), Съдът е приел, че е необходим „много по-бърз отговор от страна на съдилищата“, като се вземе предвид „неотложността на положението“ и се позволи на акционерите, засегнати от действията на трети лица, да защитят дяловото си участие по ефективен начин. В настоящия случай обаче, както и в *„Шести Май Инженеринг ООД“ и други*, производството, в рамките на което жалбоподателите са оспорили вписванията в Търговския регистър, е проведено по общия исков ред на три инстанции (вж. параграф 42 по-горе). Докато в настоящия случай общата продължителност на това производство – от 2011 г. до 2014 г. (вж. параграфи 20 и 22 по-горе) – може да се каже, че сама по себе си не е прекомерна, ако тя трябва да се разглежда като обикновено гражданско производство, но предвид това, което Съдът е приел по делото *„Шести Май Инженеринг ООД“ и други* (цитирано по-горе, § 89), в случая няма необходимост от обикновено гражданско производство; както е отбелязано, това, което е било сметено за наложително при липсата на обезпечителни мерки, е провеждането „бързо производство“, способно да отговори адекватно на спешността на ситуацията.

72. През 2012 г. в българското законодателство е въведена процедура, която може да осигури бърза обезвреда и да вземе предвид необходимостта от спешни действия: съгласно чл. 19, ал. 2 от Закона за търговския регистър, съгласно настоящата формулировка, компетентното длъжностно лице на Агенцията по вписванията се

произнася по заявленията за вписване в регистъра три дни от постъпването на такова заявление, като по този начин се дава време на представителите на съответното дружество да оспорят всяко искане за измама (вж. параграф 40 по-горе). Въпреки това към момента, в който жалбоподателят е загубил контрола върху своето дружество, а именно в началото на 2008 г. (вж. параграф 11-12 по-горе), тази процедура все още не е била на разположение.

73. Жалбоподателят се е опитал да използва допълнителни средства за защита на правата си: на два пъти той и сестра му са предявили ревандикационни иски от името на Вандом, за да възстановят собствеността си върху парцела (вж. параграфи 10 и 31 по-горе), и се е опитал да встъпи в производството по несъстоятелност срещу дружеството и отново да го защити (вж. параграф 35 по-горе). Тези опити обаче са неуспешни. Доколкото съгласно търговския регистър не е имал право да действа от името на Вандом, се е считало, че той няма процесуална легитимация да води съответните съдебни производства.

74. В обобщение на горните констатации, макар че жалбоподателят е използвал множество средства за защита на правата си, той в крайна сметка не е постигнал успех. Най-вече наказателното разследване, започнало след сезиране на властите, макар и да е довело до две осъдителни присъди срещу Д.А., изглежда, не е успяло да хвърли светлина върху всички относими обстоятелства и върху предполагаемия по-голям обхват на престъпното посегателство срещу правото на собственост на жалбоподателя; това е възпрепятствало използването на последващите средства за защита. В същото време процедурите по Закона за търговския регистър и Гражданския процесуален кодекс, налични по това време, не са позволили на жалбоподателя да се противопостави адекватно на действията на трети лица в ущърб на неговото дяловото участие, както и на произтеклата от това продажба чрез измам на собствеността на Вандом.

75. С оглед на горните съображения Съдът заключава, че държавата ответник не е изпълнила позитивното си задължение да гарантира, че „собствеността“ на жалбоподателя е била ефективно защитена чрез използване на наличните по това време правни средства.

76. Следователно е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

II. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

77. Чл. 41 от Конвенцията предвижда:

“Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевщата страна.“

А. Вреди

78. Жалбоподателят претендира за 330 272 евро (EUR) за имуществени вреди, съответстващи на стойността на акциите му във Вандом. Той претендира още 10 000 EUR за неимуществени вреди.

79. Правителството оспорва тези претенции.

80. Съдът счита, че въпросът за прилагането на чл. 41 все още не подлежи на решение по отношение на претенциите за имуществени и неимуществени вреди, и го оставя за по-късно разглеждане предвид възможността за постигане на споразумение между държавата ответник и жалбоподателя (правило 75 § 1 от Правилника на Съда).

Б. Разходи и разноси

81. Жалбоподателят претендира също така 2400 евро за възстановяване на разходите за процесуалното му представителство пред Съда. В подкрепа на това искане той представя договор за процесуално представителство и фактури. Той претендира още 384 EUR за разходи за превод, като представя договор за преводачески услуги. Той иска последната сума да бъде изплатена директно на адвокатското дружество на неговите правни представители, Екимджиев и партньори.

82. Правителството оспорва тази претенция, като счита, че по-специално претендираната сума за процесуално представителство е прекомерна.

83. Съгласно съдебната практика на Съда жалбоподателят има право на възстановяване на разходите и разноските само ако е доказано, че те са били действително и необходимо направени и са разумни по отношение на размера. В настоящия случай, като взема предвид документите, с които разполага, и горепосочените критерии, Съдът присъжда изцяло исканите разходи и разноси, а именно 2 784 EUR. Както е поискано от жалбоподателя, 384 EUR от тази сума трябва да бъдат изплатени директно на адвокатско дружество „Екимджиев и партньори“ (вж. *mutatis mutandis*, *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], № 16483/12, § 288, 15 декември 2016 г.).

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО,

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1;
3. *Приема*, че по въпроса за прилагането на чл. 41 от Конвенцията, доколкото се отнася до имуществени и неимуществени вреди, все още не може да бъде постановено решение; съответно,

РЕШЕНИЕ НИКОЛАЙ КОСТАДИНОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

- (а) запазва посочения въпрос;
- (б) приканва Правителството и жалбоподателя да представят в срок от шест месеца от датата, на която решението влезе в сила съгласно чл. 44 § 2 от Конвенцията, писмените си становища по въпроса и по-специално да уведомят Съда за всяко споразумение, което биха могли да постигнат;
- (в) запазва по-нататъшната процедура и делегира на председателя на Комитета правомощието да я определи при необходимост;

4. *Приема*

- (а) че държавата ответник трябва да плати на жалбоподателя, в срок от три месеца от датата, на която решението влезе сила съгласно чл. 44 § 2 от Конвенцията, 2 784 EUR (две хиляди седемстотин осемдесет и четири евро) за разходи и разноси, плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени на жалбоподателя, които да бъдат конвертирани във валутата на държавата ответник по курса, приложим към датата на уреждане на спора; от тази сума 384 EUR (триста осемдесет и четири евро) да бъдат платени по банковата сметка на адвокатско дружество „Екимджиев и партньори“;
- (б) че от изтичането на гореспоменатите три месеца до уреждането на спора се дължи проста лихва върху горепосочената сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка през периода на неизпълнение плюс три процентни пункта.

Изготвено на английски език и оповестено писмено на 8 ноември 2022 г. в съответствие с правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Илзе Фрайвирт
(Ilse Freiwirth)
Заместник-секретар

Габриеле Куцко-Стадлмайер
(Gabriele Kucsko-Stadlmayer)
Председател